

Mottagare
Regionstyrelsen

SM i Mathantverk Gotland 2028

Förslag till beslut

- Informationen tas emot.
- Regiondirektören får i uppdrag att återkomma till budgetberedningen för 2027 med förslag till Region Gotlands eventuella medfinansiering och medverkan i värdskapet.

Sammanfattning

Gotland har i konkurrens med andra kommuner vunnit uttagningen som värdkommun för SM i Mathantverk 2028. Tävlingen utgör en nordisk plattform för kunskapsutveckling, marknadsföring och en intresseväckare för förädling. Tävlingen samlar 1500–2000 deltagare från hela värdekedjan i form av producenter, småskalig industri, handel, restauranger och intresserade konsumenter. För varje destination som får möjlighet att inneha värdskapet är SM i Mathantverk en investering i platsutveckling snarare än enbart ett evenemang.

Matbyrån Gotland och Gotland Convention Bureau har under 2025 och 2026 arbetat aktivt för att Gotland ska stå värd för SM i Mathantverk 2028. Tävlingsplatsen är ambulerande och det ställs höga logistik- och organisationskrav på arrangören. Arbetet har resulterat i att Gotland var en av tre slutkandidater i urvalsprocessen. I maj 2026 genomfördes ett avslutande pitchmöte, varefter slutgiltigt beslut fattades i juni där det meddelades att Gotland vunnit.

Grunden till ansökan om värdskap bottnar i fyra delar:

- 1) Effekterna av värdskapet innebär möjligheter för gotländska småskaliga livsmedelsproducenter att nå en större marknad och samtidigt stärka Gotlands kollektiva kunskap och attraktionskraft som mat- och livsmedelsregion.
- 2) SM i Mathantverks tävlingsarrangörer ställer höga krav på kringaktiviteter för att godkänna tävlingsplatsen. Detta kan uppfyllas då datumet sammanfaller med Gotland Taste Festival.
- 3) För Gotlands relativt låga förädlingsgrad av lokala livsmedel, skulle ett initiativ av denna karaktär stärka incitamenten för att långsiktigt höja

livsmedelssektorns produktionsvärde och ökad bruttoregionprodukt, genom att värdeskapande processer i livsmedelskedjan sker på ön innan de ”exporteras” till fastlandet.

- 4) Knutpunkterna mellan styrkeområdena Mat- och livsmedel och Besöksnäring är tydliga. Dessa har utvecklingspotential att kunna medverka till nya produkter, tjänster eller affärsmodeller. Genom SM i Mathantverk möjliggörs en lokal plattform för branschöverskridande kreativa och innovativa kommersialiserbara idéer.

Ärendebeskrivning

SM i Mathantverk är sedan 1997 en årligen återkommande produkttävling och öppet mästerskap som idag välkomnar mathantverksproducenter från hela Norden. Arrangemanget beräknas generera cirka 1500–2000 besökare till Gotland under slutet av september 2028.

Tävlingens syfte är både att öka marknadens kännedom om- och efterfrågan på mathantverk, och skapa konkreta öppningar mot handel och restaurang. Ytterligare ett syfte är att stötta och inspirera mathantverkare i att ta fram nya produkter vars direkta effekter leder till ökad förädlingsgrad och lokal gastronomi. Närproducerade råvaror är en viktig framgångskomponent.

Tävlingen ger, via sin feedbackmetod, företagare ett kunskapsverktyg för produktutveckling. Alla tävlingsbidrag bedöms av en jury och poängsätts utifrån ett antal kriterier där varje deltagare får ett skriftligt omdöme med konstruktiv återkoppling. De utmärkelser de vinnande producenterna tilldelas används som kvalitetssignum med högt marknadsföringsvärde som stärker kommunikationen av såväl platsens attraktionskraft, som företagens egna produkter.

Gotland som värd 2028, synergier och kunskapstillgång

Ett kriterium för att stå värd för SM i Mathantverk är att det finns en plan för kringaktiviteter i anslutning till tävlingen. Gotland har här en tydlig fördel genom att Gotland Taste Festival, som planeras äga rum samtidigt, redan utgör ett etablerat och uppskattat koncept.

Att integrera SM i Mathantverk med Taste Festival ger en ännu större koncentration kring mat-temat och även möjligheter för producenter att faktiskt delta i båda aktiviteterna, vilket ger betydligt ökat ROI (return on investment). Då evenemangen sker i slutet av september blir det ett hållbart val som bidrar till att fördela besöksnäringstrycket över årets säsonger.

Under SM i Mathantverk 2025 deltog sex producenter från Gotland. Flera tilldelades medaljer, varav ett bidrag erhöll guld och utmärkelsen ”*Bäst i klassen*”. Med SM förlagt till Gotland 2028 kommer betydligt fler gotländska företag ges möjlighet att medverka i tävlingen och samtidigt erhålla kunskaps- och kompetenshöjning.

Uppskalning och samverkan

- **Gotland Taste** är i grunden ett varumärke och resultat från ERUF-projektet *Sustainable Speis* (2020–2023), medfinansierat av Region Gotland. Symbolen och konceptet ingår nu i varumärket Gotlands portfölj. Att projektresultat skalas upp och skapar tillväxt är en önskvärd effekt av Region Gotlands investeringar i näringslivs- och platsutveckling, vilket nu sker.
- **Gotland Taste Festival** är en matfest för gotlänningar, nationella och internationella besökare. Festivalen har arrangerats sedan 2022 i samverkan mellan näringsliv och utvecklingsaktörer. Taste Festival lyfter gotländskt mathantverk och lockar besökare till arrangemang i gårdsbutiker och restauranger på hela ön, matmarknad och scenprogram i Visby. Arrangemanget samordnas av Matbyrån Gotland, Gotlands Förenade Besöksnäring, Visby Centrum och Go Gotland. Destination Gotland erbjuder paketresor i anslutning till evenemanget vilket kommer erbjudas deltagare och besökare till SM i Mathantverk.
- **Eldrimner** är ett resurs- och kunskapscentrum för mathantverk och förädling och ägare till konceptet SM i Mathantverk. Eldrimner, beläget i Jämtland Härjedalen men med ett nationellt uppdrag, har flera potentiella samverkanspunkter med gotländska utbildnings- och utvecklingsaktörer som kan stärka öns livsmedelsproduktion över tid.

Genomförande och budget

För att möjliggöra ett genomförande av SM i Mathantverk krävs ekonomiska resurser och ett gemensamt engagemang från näringsliv, organisationer och offentliga aktörer. Matbyrån Gotland och näringslivet avser att bidra med egna resurser och insatser motsvarande sammanlagt 350 000 kronor. Region Gotlands medverkan som värdkommun och medfinansiär skulle vara en viktig del i det gemensamma värdskapet. En möjlig medfinansiering från Region Gotland uppskattas preliminärt till 400 000 kronor av de totala kostnaderna på 750 000 kronor. Regionstyrelseförvaltningen återkommer med mer detaljerade underlag inför budgetberedningen våren 2027.

- Matbyrån Gotland går in med lönekostnader till ett värde av minst 100 000 kronor.
- Näringslivet investerar i transporter, föreläsningar, råvaror, matprovningar och extra lönekostnader till ett värde av minst 250 000 kronor.
- Region Gotlands eventuella medfinansiering avser stöd till resor, lokaler, logistik, teknik och arrangörskostnader till ett värde av upp till 400 000 kronor.

Enligt Region Gotlands beräkningsmodell spenderar en evenemangsturist (jämförbar med en kongressbesökare) cirka 3 000 kronor per dygn under ett besök. Det innebär att mellan 5–6 miljoner kronor omsätts direkt utöver de långsiktiga effekter som uppnås.

Bedömning

Initiativet bygger på ett gemensamt åtagande där näringslivet och berörda organisationer bidrar med såväl egna resurser som arbetsinsatser, och där Region Gotlands medverkan skulle innebära att regionen går in som en aktiv part i och värd för ett gemensamt gotländskt arrangemang.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att värdskapet för SM i Mathantverk 2028 är strategiskt viktigt och relevant för Gotlands utveckling som mat- och livsmedelsregion, och därför bör ses som mer än ett enskilt evenemang. Arrangemanget stärker Gotlands platsutveckling och näringsliv genom att skapa möjligheter för gotländska producenter att utveckla kunskap, nya produkter och marknader.

Gotland har en stark råvarubas och ett etablerat platsvarumärke kopplat till mat, måltid och besöksnäring. Samtidigt finns potential att öka förädlingsgraden av lokala livsmedel och därmed behålla en större del av värdeskapandet på ön. Detta bidrar till att stärka gotländska producenters utveckling och marknadsposition, men även till att stärka lokal och regional självförsörjningsförmåga.

Genom samordningen med Gotland Taste Festival skapas synergier mellan livsmedelssektorn, besöksnäringen, handeln och restaurangnäringen. Att arrangemanget genomförs i slutet av september bidrar även till ökad omsättning utanför högsäsong.

Sammantaget bedömer förvaltningen att SM i Mathantverk 2028 kan stärka Gotlands position som mat- och livsmedelsregion, öka värdeskapandet i den lokala livsmedelskedjan och skapa mervärden för flera branscher. Effekterna bör följas upp utifrån både besökseffekter och långsiktiga resultat för näringslivet, såsom deltagande gotländska företag, nya affärskontakter, produktutveckling och kunskapshöjning.

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Arrangemanget utgör ingen konflikt med *de minimis*-stöd då det är en publik händelse.

2. Ekonomiskt perspektiv

Att öka produktionsvärdet inom gotländsk livsmedelsindustri har sedan flera år varit ett av målen i den regionala mat- och livsmedelsstrategin. Detta kan realiseras genom att en större del av råvarors förädlingsvärde stannar på ön när varorna ”exporteras” till fastlandet. Genom att reseanledningar ökar under mellansäsong stärks den regionala ekonomin och medverkar till att inkomster sprids jämnare över året. När antalet besökare ökar så ökar också möjlig konverteringsgrad från besökare till inflyttare, och därmed skatteunderlag.

3. Barnperspektiv

SM i Mathantverk kan bidra till att stärka barns och ungas intresse för mat, mathantverk och matens relation till hälsa genom att vara ett öppet forum för alla, och även inkludera aktiviteter för de yngre i kringarrangemangen. Det finns också goda möjligheter till synergier med Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen som kunskapsplattform för aktiviteter om mat inom skola och fritidsverksamhet som kan drivas parallellt med tävlingen.

4. Jämställdhetsperspektiv

Mathantverk som verksamhet sänker trösklar för livsmedelsproduktion genom att kunna starta småskaligt för att sedan utvecklas och skala upp, vilket har bäring även på ett jämlikhetsperspektiv. Småskalig livsmedelsförädling är könsneutralt, men domineras enligt bland annat Tillväxtanalys av kvinnor som företagsledare. Däremot saknas de systemiska och regulativa orsaker som exempelvis lantbruket har, där företagen oftast är enskilda bolag och 80 procent av ägarna är män (Jordbruksverket, *Jordbruksföretag och företagare 2024*).

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

SM i Mathantverk sker i samband med Gotland Taste Festival, ett evenemang som äger rum över hela ön. Livsmedelsförädlare och småskaliga producenter är i första hand företag på landsbygderna.

6. Klimat och miljöperspektiv

SM i Mathantverk äger rum i slutet av september och medverkar därför till att utjämna det höga besöksstrycket på Gotland under högsäsong. Småskalig förädling har potential att stärka regional livsmedelsberedskap (SLU, *Lokal matförsörjning för ökad samhällsberedskap 2025*).

Beslutsunderlag

Regionstyrelsens tjänsteskrivelse 2026-07-07 **v2**

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiöndirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Matbyrån Gotland